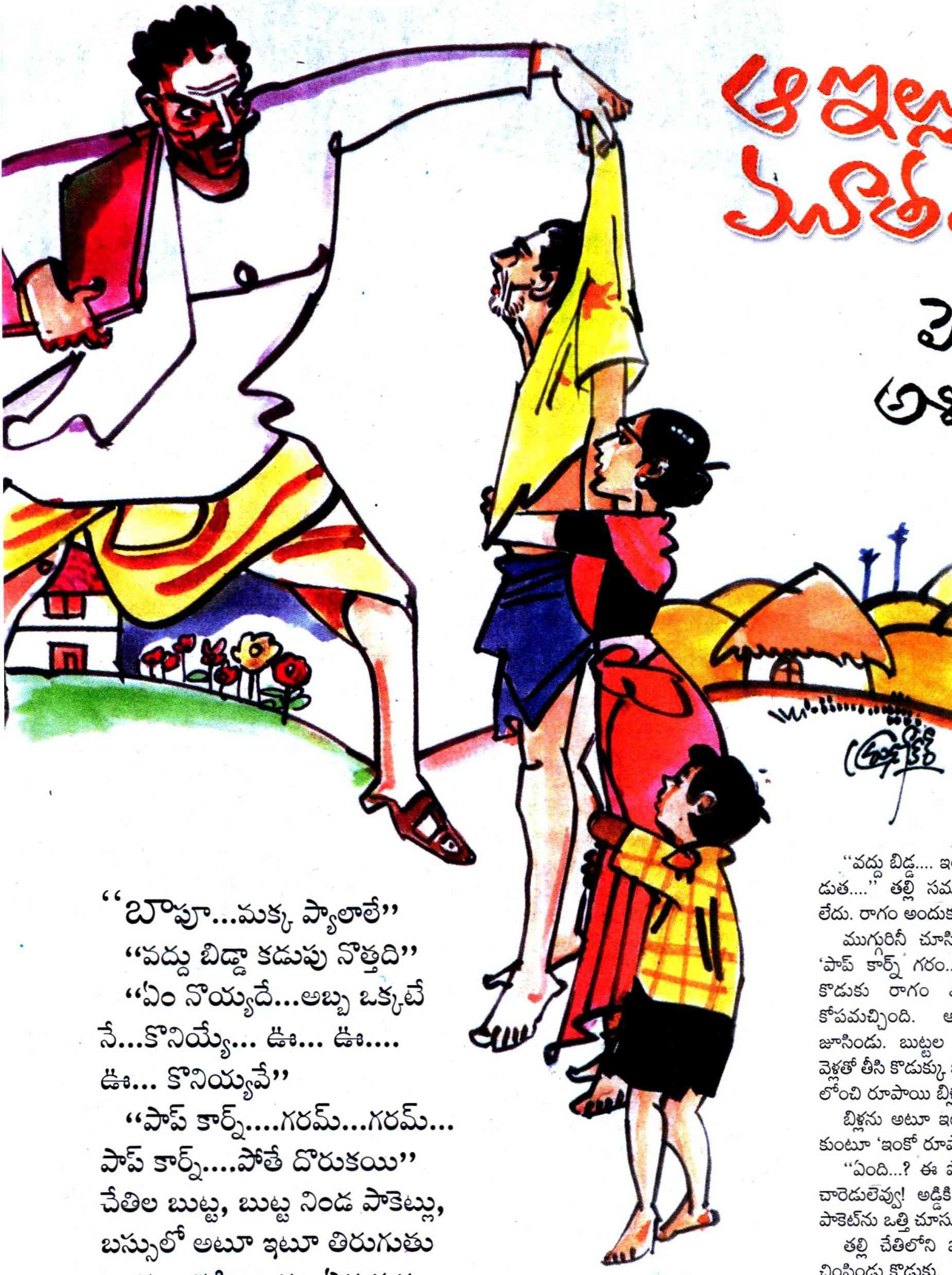

ఆ ఇల్లు మూతవడ్డది

పెద్దింటి అశోక్‌కుమార్

''బాపూ...మక్క ప్యాలాలే''

''వద్దు బిడ్డా కడుపు నొత్తది''

''ఏం నొయ్యదే...అబ్బ ఒక్కటే నే...కొనియ్యే... ఊ... ఊ.... ఊ... కొనియ్యవే''

''పాప్ కార్న్....గరమ్...గరమ్... పాప్ కార్న్....పోతే దొరుకయి'' చేతిల బుట్ట, బుట్ట నిండ పాకెట్లు, బస్సులో అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు ఒక పిల్లగాడు. ఏడుపును విని అక్కడినే నిలబడి ఇంకోసారి పాప్‌కార్న్'' అన్నడు.

ఈసారి తల్లి దిక్కు తిరిగిండు పిల్లగాడు. ''అవ్వా...కొనియ్యే... ఒక్కటినే! మల్లడుగనే.... ఊ.... ఊ...'' రాగం అందుకున్నడు.

''వద్దు బిడ్డ.... ఇంటికి పోయినంక బుగ్గలేంచిపెడుత....'' తల్లి సముదాయించింది. కొడుకు వినలేదు. రాగం అందుకున్నడు.

ముగ్గురినీ చూసి నవ్వుకుంట దగ్గరగా వచ్చి 'పాప్ కార్న్ గరం...గరం...' అన్నడు పిల్లగాడు. కొడుకు రాగం ఎక్కువయింది. ధర్మయ్యకు కోపమచ్చింది. అమ్ముకునేపిల్లగాన్ని ఇరుగ జూసిండు. బుట్టల నుంచి ఒక పాకెట్‌ను మునివెళ్లతో తీసి కొడుక్కు ఇచ్చిండు. అదే చేత్తో అంగి జేబులోంచి రూపాయి బిళ్లను తీసి ఇచ్చిండు.

బిళ్లను అటూ ఇటూ తిప్పి చూసి జేబుల ఏసుకుంటూ 'ఇంకో రూపాయి' అన్నడు.

''ఏంది...? ఈ పొట్లంకు రెండు రూపాయలా? చారెడులెవ్వు! అడ్డికి పావు శేరు అమ్మవడితిరివి'' పాకెట్‌ను ఒత్తి చూస్తూ అన్నది దేవవ్వ.

తల్లి చేతిలోని పొట్లంను అందుకుని పండ్లతో చింపిండు కొడుకు.

''రెండు రూపాయలు గాదు...వట్టిగనే ఇత్తరు'' ఎక్కసంగా అంటూ చేతును సాపిండు పిల్లగాడు. ధర్మయ్యకు రేషమచ్చింది. అంగి జేబు బనీను జేబు వెదికి రూపాయి బిళ్లను ఇస్తూ ''మన పెరట్ల ఒక చిలుక బుక్కినన్ని కావు'' అన్నడు నవ్వు మొఖంతో

దేవవ్వ నవ్వలేదు. బరువుగా చూసింది.

ఆమె చూపు అర్థమైనట్టు ''మన చేన్ల పండిన గింజలే... ఎక్కడెక్కడో తిరిగి మన నోట్లెకే వచ్చినయి. కాకపోతే పైసలు పెడుతున్నం'' అన్నడు ధర్మయ్య

"ప్యాలాల మిషిని కొన్నడా..." కిటికీల నుంచి బస్టాండులకు తొంగి చూస్తూ అన్నది దేవవ్వ.

"కొనలేదు. గుత్తవట్టుకున్నడు. అక్కడ మిగిలిన మక్కలను ఇక్కడికే తెచ్చిండట" చెప్పిండు ధర్మయ్య.

దేవవ్వ కండ్లల్ల నీళ్లు తిరగనయి. భర్తకు కనిపించకుంట తుడచుకుంటూ "పల్లికాయ పంట ఏసినోళ్లను గూడా ఆగం జేత్తండట..." అన్నది.

అప్పటికి ఇంకా బస్సు నిండలేదు. ప్లాట్‌ఫారం మీద నిలవడ్డది. ఎక్కేవాళ్లు ఎక్కుతున్నరు. దిగేవాళ్లు దిగుతున్నరు.

ఇద్దరూ సీటు మీద బీరిపోయి కూసున్నరు. నడుమ కూసుండి కొడుకు ముక్కప్యాలాలు బుక్కుతండు.

ఇద్దరి మనసుల్లో సుడి తిరిగే బాధ ఒక్కటే. ఒకరి నొకరు అడగాలనుకుని ఇష్టం లేక ఆగిపోతున్నరు. చివరికి తనే బయటపడింది దేవవ్వ.

"ఎట్ల...? ఊర్లెకు పోతున్నం. గనీ మనను బతుకనిత్తర్రా... ఆరు నెలల జీతం ముట్టె. ఇప్పుడు ఇయ్యిమంటే యాడిస్తం. వచ్చి వారమన్నా గడవకపాయె" భయం భయంగా అన్నది.

ధర్మయ్యకు రేషమూ..కోపమూ పొడుచుకచ్చినయి. మొఖం బిరుసుకపోయింది. "ఉండనియ్యక సంపుతడా..? సంపేదాకా పురస్తు. దుకాణంల జీతముండుటకు వచ్చినగనీ...పెండ అమ్ముడుకు వచ్చిన్నా...అదీ.... నా ఎద్దు పెండను నన్నే ఆవు పెండని అవద్దమాడి అమ్ముమంటడా...." అన్నడు.

ధర్మయ్య అట్ల అన్నడో లేదో వెనుకనుంచి కోపంగా "ఔ...అమ్మాలె..తవ్వేడు కైకిలి ఇత్తే తంగేళ్ల పీకు మంటే పీకాలె. నువ్వచ్చిందే కైకిలికి. బిచ్చాని కచ్చి అంబిల్లు గురుత్తవా....?" కొత్త గొంతు వినిపించింది.

గొంతును గుర్తువట్టి ఇద్దరూ భయం భయంగా పక్కకు తిరిగి చూసిండ్రు. ఎదురుగా లింగయ్య సేటు. బగ్గున మండుతున్నడు. మొఖం నిండా కోపం. ఇద్దరినీ గుంజుకపోదామా అన్నట్టున్నడు.

"చెప్పక చెయ్యక బస్సెక్కిండ్రు. ఇదేనా మునాసం... ఇయ్యంగ కట్టలకు కట్టలు అందుకున్నరు. ఇప్పుడు నన్ను పరేషాన్ జేత్తుండ్రు...." గాయి కెత్తుకున్నడు సేటు.

బార్య భర్తలిద్దరూ బయపడ్డరు. నోట్లె తడారిపోయింది. ఏం మాట్లాడాలో అర్థం కాలేదు. అసలు అట్లా వస్తడని కూడా వాళ్లు ఊహించలేదు. దేవవ్వ భయంతో ముడుచుకుంది. ధర్మయ్యనే అన్నడు నసిగినట్టు.

"పరిషాన్ అయింది నువ్వా నేనా...? ఏం పనికి తోలుకచ్చినవు. ఏం పని జేపిత్తన్నవు. నీకు అమ్ముడు పోయిన్ననుకుంటున్నవా...?"

అతని మాటలు పూర్తిగానే లేదు. అందుకున్నడు సేటు. "నాకు నీతి లేదు సరే! నువ్వు నీతి వున్న మనిషివే గదా! అడ్వాన్సుగ తీసుకున్న పైసలు నాయి నాకు ఇయ్యి. నీ జోలికి వార్తకు వత్తే పాత చెప్పుతోని గొట్టు" నిలదీసినట్టుగా అన్నడు సేటు.

బస్సంతా బొబ్బ. అందరు లేచి నిలబడి చూస్తున్నరు. భార్యభర్తలిద్దరు భయంతో ఒదిగి చూస్తున్నరు. కొడుకు ఇద్దరి మధ్య బెదురుగా కూసున్నడు.

"ఇత్త... ఇయ్యకపోతే ఎగవెడుతనా...? ఇప్పటికిప్పుడు ఇయ్యిమంటే నడుముకు ముడేసుకున్ననా! ఇంటికి పోయినంక ఇత్త." తనకు తాను ధైర్యం తెచ్చుకుంటూ అన్నడు ధర్మయ్య.

"ఇత్తవు ఇత్తవు... ఇంటి కాడ ముల్లెగట్టి మూలకు దాచినవు. పోంగనే ఇడిసి కట్ట గట్టిత్తవు నా పాత.... నా పైసలు నాకిచ్చేదాక ఇంట్లనుంచి కదులద్దు. నడువు...బస్సుదిగు..." కోపంగా అన్నడు సేటు.

ధర్మయ్య బక్కపల్చటి మనిషి. సేటు కుంబకర్ణుడు. అతని ఆకారం, బొబ్బ, కోపం ధర్మయ్యలో భయాన్ని పెంచుతుంది. దేవవ్వ అవమానంతో తలెత్తడం లేదు.

చుట్టూ వున్న జనానికి ఏదో కొద్ది కొద్దిగా అర్థమైనట్టుంది. ధర్మయ్యను పారిపోతున్న దొంగను చూసినట్టుగా చూస్తున్నరు.

ముందు నుంచి ఎవరో "ఏ... ఏం కోట్లాట. కిందికి దిగుండ్రి. ఎక్కేటోళ్లను ఎక్కనిత్తలేరు..." అన్నడు గట్టిగా.

సేటు అడుగు గూడా ముందుకు కదులలేదు. ధర్మయ్యను చూస్తూ "ఏయ్... ఇత్తవా వత్తవా చెప్పు" చిటికెలు గొడుతూ అన్నడు.

ధర్మయ్యకు కోపం ఆగలేదు. "నేను నీ ఇంటికి రాను. ఊరికి పోతున్న. నీ పైసలు నీకు లెక్క గట్టి ఇత్త. ఇక్కడ నువ్వు ఒర్రకు... ఇజ్జత్ తియ్యకు" మొండిగ అన్నడు.

సేటు చుట్టూ ఉన్నోళ్లతో..."సూడుండ్రయ్యా వీని కత. అన్నం బెట్టినందుకు నాకే సున్నం బెడుతండు..." అంటూ జరిగిందంతా చెప్పుతుండు.

అది విని "అరే...అట్లనా...అట్ల జేసుడు తప్పే..." అంటున్నరు వాళ్లు.

"జర నోట్లె ఊంచుండ్రి...సిగ్గు మానమత్తది..." అంటుండు సేటు.

దేవవ్వ గుండె కలుక్కుమంది. ధర్మయ్య మాత్రం "జీతమున్ననని వీడు చెప్పింది చెయ్యన్నట. రేపు నాలుగు ఇండ్లు దోసుకరమ్మంటే దోసుక రావాలె గదా..." అన్నడు.

సేటు ఎగపోత్తండు. చెమటలు కక్కుతుండు. మొఖం గండు పిల్లి లెక్కయింది గావు వట్టె బైండ్లోని లెక్క ఉగ్రం మీదున్నడు. కండ్లు ఎర్రగైనయి.

"ఏయ్... చెప్పు... ఇత్తవా...వత్తవా...? నిన్ను నమ్ముకుని వెయిల మాలు గుత్తకు వట్టుకున్న...." సేటు ఎగపోత్తండు.

ధర్మయ్యకు భయం కాలేదు. తెగింపు వచ్చింది. సూటిగా నిలబడి "ఐదు పైసలియ్య....నీ దమ్మున్న జాగల చెప్పుకో...ఇట్లనే ఒర్రితే లావట్టి బస్సుకింద ఎత్తేత్త... ఇప్పటికిప్పుడు యాడి నుంచి తేవాలె..." అన్నడు.

సేటు బస్సు దిగుతూ దిగుతూ మందిని దులపరిచ్చుకుని ముందుకు వచ్చి "నువ్వు ఊర్లెకైతే నడువు. గావువట్టి మమ్మాయండుత బిడ్డా... నీకు నిలువ నీడలేకుంట జెయ్యకపోతే నాపేరు లింగమే కాదు...." చూపుడు వేలును ఊపుతూ ఉగ్రంగా బస్సు దిగిపోయిండు.

ఊరు దగ్గరవతుంటే దేవవ్వలో భయం పెరిగిపోతుంది. ఆ భయం ఆమెను కుదిపేస్తుంటే గొంతుపెగల్చుకుని "మన కంటే ముందే వాడు ఊర్లెకు పోతడు... పంచాది పెట్టిత్తడు. దండుగు ఏత్తరు. ఇచ్చిన పైసలు కట్టుమంటరు. ఎట్లన్నగాని... ఆరు నెలలు వుండామా మరి?" అన్నది.

"తేకుంటే పెండ్లాన్ని కుదవెట్టాలె... ఇంత రేషమున్నోనివి ఎందుకు జీతమున్నవు...." సేటు అంటనే వున్నడు. దేవవ్వ పక్కుమని ఏడ్చింది. తల్లిని చూసి కొడుకు గూడా ఏడుపును అందుకున్నడు.

ధర్మయ్యకు కోపం ఆగలేదు. ఇసురుగా లేసిండు.

"బోషిడికే... నా పెండ్లాంను కుదవపెట్టాలె నారా...? నీకావురంగు...నీకు పైస మదం బాగుంది...." అంటూ లేచి గల్లను అందుకున్నడు.

సేటు కొన్ని క్షణాలు బీరిపోయిండు. తర్వాత దమ్మును కూడదీసుకొని కోపంగా "....బంచోత్...నన్ను గల్లవడుతావు రా...నీతల్లి... నీ దమ్మెంత... వొాసతెంత?" అని రెండు దెబ్బలేసిండు.

సీట్ల నడుమ ఇద్దరు కలెవడ్డరు. అవ్వకొడుకులిద్దరు ఏడుత్తండ్రు. చుట్టూ ఉన్నోళ్లు నవ్వుతున్నరు.

డ్రైవర్ ఎక్కినట్టున్నడు. బస్సు చాలయింది. "ఏయ్... వాళ్లిద్దరిని కిందికి నూకుండ్రి" కండక్టర్ అరిచిండు. చుట్టు కూసున్నోళ్లు ఇద్దరినీ విడదీసిండ్రు.

సేటు ఆగకుంటా ఎగపోత్తండు. ఎగపోత్తూ తిడుతున్నడు. ఎవలో అతన్ని ముందుకు నెట్టుకపోయిండ్రు. ధర్మయ్య ఆయాసంగా సీట్లో కూసున్నడు. దేవవ్వ తలదించుకుని ఎగతడుతుంది.

సేటు బస్సు దిగుతూ దిగుతూ మందిని దులపరిచ్చుకుని ముందుకు వచ్చి "నువ్వు ఊర్లెకైతే నడువు. గావువట్టి మమ్మాయండుత బిడ్డా... నీకు నిలువ నీడలేకుంట జెయ్యకపోతే నాపేరు లింగమే కాదు...." చూపుడు వేలును ఊపుతూ ఉగ్రంగా బస్సు దిగిపోయిండు.

ఇద్దరూ చాలా సేపటి వరకూ తేరుకోలేదు. అందరూ తమనే చూస్తూ నవ్వుతున్నట్లుగా అనిపించింది. చాలా సేపటి వరకు ఒకరినొకరు చూసుకోలేదు. మాట్లాడుకోలేదు. బస్సు స్టేజి స్టేజికి ఆగుతూ సాగిపోతుంది.

ఊరు దగ్గరవతుంటే దేవవ్వలో భయం పెరిగిపోతుంది. ఆ భయం ఆమెను కుదిపేస్తుంటే గొంతుపెగల్చుకుని "మన కంటే ముందే వాడు ఊర్లెకు పోతడు...పంచాది పెట్టిత్తడు. దండుగు ఏత్తరు. ఇచ్చిన పైసలు కట్టుమంటరు. ఎట్లన్నగాని... ఆరు నెలలు వుండామా మరి?" అన్నది.

ధర్మయ్య ఈసడింపుగా "అడుక్కుతింటగనీ

వాని దగ్గర జీతముండ. ఇయ్యాల పెండ అమ్ముమన్నడు. రేపు రోత తినుమంటడు...''అన్నడు.

ఏదో స్టేజీ. బస్సు ఆగి మళ్లీ కదిలింది. కొడుకు జోగుతుంటే తొడ మీద పండుకో బెట్టుకుంది దేవవ్వ.

''ఎట్ల మరి..? మా అన్న దగ్గరికి పోదామా? ఇంతగాకున్నా ఇంతనన్నా సదురుతడు. ఏదన్నా పని జూపిత్తడు'' దేవవ్వ అన్నది.

ధర్మయ్య విరక్తిగా చూసి ''అన్న లేదు...తమ్ముడు లేదు... వాళ్లే పొక్కగాని పాములెక్క తిరుగుతుండ్రు మననేం ఆదుకుంటరు. అయినా సేటగాడు మననేం జేత్తడు? పీకుతడా... ఎకురం పొలముంటే కాకుంట జేసిండు. నాగటి మీద ఎడ్లుంటే మలుపుకున్నడు. ఇగ నా దగ్గర ఏముంది. ఏంపీక్కుంటడో పీక్కోని...' 'అన్నడు.

దేవవ్వకు మరోసారి కండ్లల్ల నీళ్లు తిరిగినయి.

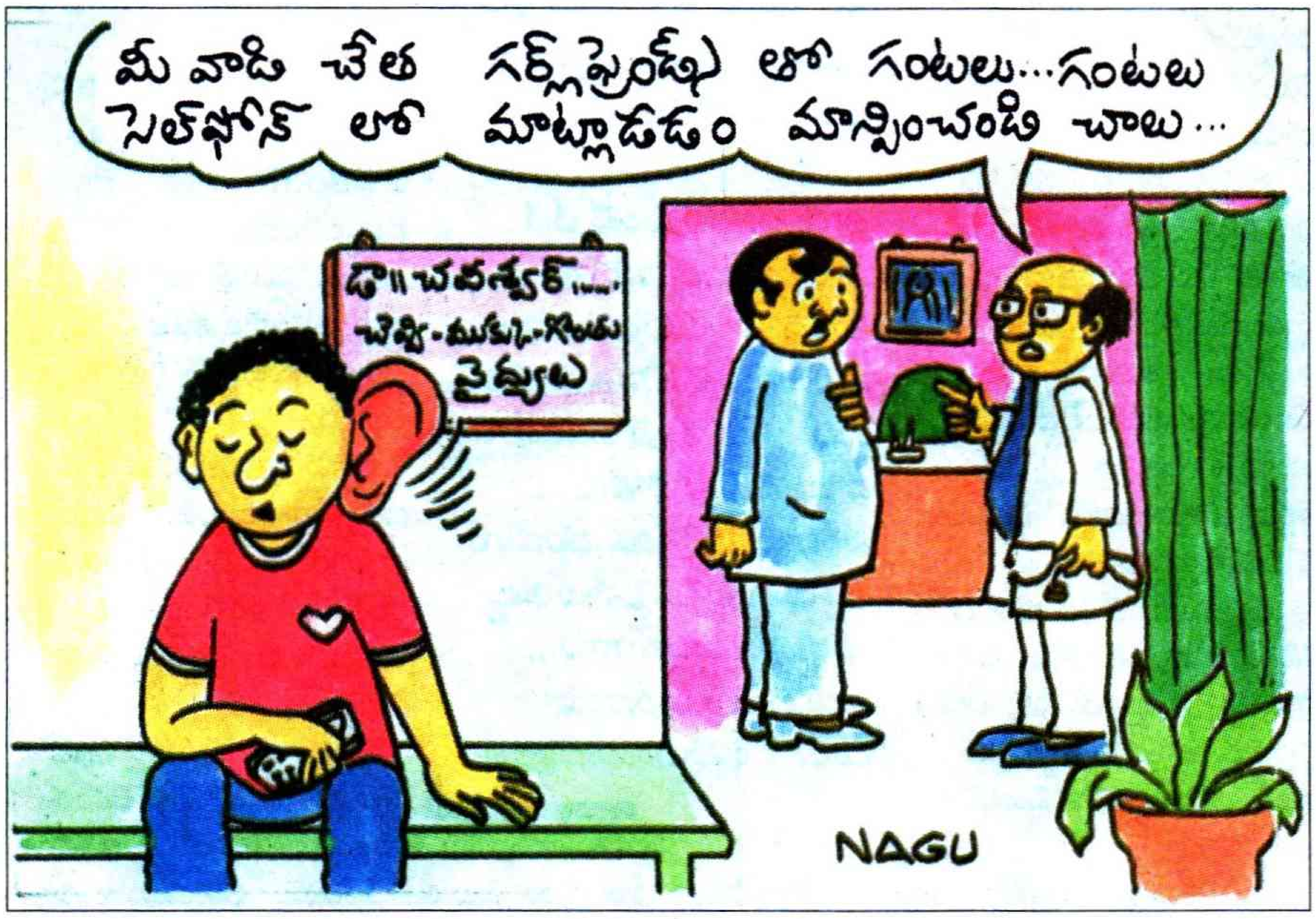

పొయ్యి మీద మొదలైన పెత్తనం పండిన పంట మీదికి...చేసిన పిడుకల మీదికి...తమ చుట్టు ఎలా తిరిగిందో యాదికచ్చింది.

పొయ్యిల బొగ్గులు...దొడ్లె పెండ...చివరికి తాము ఎలా సేటు కిందికి పోయామో కండ్ల ముందు మెదిలింది.

★★★

నాగటి సాళ్లల్ల అడుగులు కూరుకపోతున్నయి. ఆయిటి ముందే వాన. ఇరువాలు మూడు సాల్లు... మడికట్టు అల్లం లెక్కపాతమయింది. వానకు భూమి కాక తీరినా ఎండు దుక్కలో కాళ్లు సుర్రమంటున్నయి.

''ఇంకో వారం ఆగుదాం తియ్యి. ఎవ్వలు దున్నతలేరు. మనమొక్కలమే ఏత్తే కుక్కలు నక్కలకు సాలది.''గడ్డినలేరుతూ అన్నది దేవవ్వ.

అది రోణికార్తె. రోకండ్లు పలిగే ఎండ. తల దిగ పార చెమటలు.

''నీకు తెలువది మొత్తుకోదు. రోణిల మక్కలేత్తే రోకలి బండలోలే కంకులేత్తయి. ఇప్పుడు ఎంత ముందుగ ఏత్తే అంతనయం.కాలం కుదురుకుని చెరువు నిండే వరకు మక్క పంట కోతకత్తది. తర్వాత వరి నాటు పెట్టుకోవచ్చు'' ధర్మయ్య అన్నడు.

దేవవ్వకు నిజమే అనిపించింది. కాని అంతలోకే అనుమానం. అది కొత్తగా అచ్చుకట్టిన సౌటభూమి. వానలుబాగా కొడితే ఊటలుపుట్టి కప్పలు గుడ్లు పెడుతయి. వరుసగా వారంరోజులు ఎండలు కొడితే పర్రెలు వాసి చెక్కలు వడ ఎండిపోతది. 'ఏది ఎక్కువైనా కష్టమే! ఎట్లా'అనుకుంది. అదే మాటను భర్తతో అన్నది.

''నమ్ముకం తక్క సుట్టానికి సుఖం లేదట. నీకు అన్నీ అనుమానాలే. చేసినోడు చెడిపోతడా?'' అన్నడు గడ్డి కుప్పలు ఎత్తుతూ.

మరునాడే సేటు దగ్గర విత్తనాలు తెచ్చిండు ధర్మయ్య. భూమి పదన తెలిపోక ముందే ఇత్తునం పడాలె.

''నాలుగు రోజులు ఆగుదాం తియ్యి. ఇంకో వాన పడని.. పిరం ఇత్తునాలు... ఈ చెలుక గుడ్డాన్ని అచ్చుకట్టుడుకే పుట్టెడు బాకీ చేసినం. ఇప్పుడు పంట పండకపోతే సావు మరుణమే అయితది'' దేవవ్వ భయంగా హెచ్చరించింది.

ధర్మయ్య వినలేదు. ''వానపడితే భూమి గరివడుతది. మళ్లీ రెండుసాళ్లు దున్నాలె. అప్పటికి ఎండలు కొడితే లింగయ్య సేటు బోరు లేదా! రెండు తడులు తింపుదాం'' అంటూ నాగలి కట్టిండు.

ఒడిలో మక్కలు బోసుకొని నాగలి వెంట నడిచింది దేవవ్వ. పురిసిట్లో గింజలు సాలులో పడుతున్నయి. గింజ గింజనూ చేతి వేళ్లు తడుముతున్నయి. చంటి పిల్లకు స్నానం చేయిస్తూ పెయ్యంతా తడిమినట్లు వేళ్ల సందుల్లో మక్క గింజ తిరుగుతుంది. చెమటను అద్దుకుంటుంది.

సృష్టి కార్యంలో కొత్త సృష్టి కోసం తండ్రి నుంచి తల్లిలోకి రాలిన బీజపు చుక్కలా మక్క గింజ మట్టి పొరల్లోకి కూరుకపోతుంది.

సాలెనుక సాలు...సాలు సాలును కప్పుతుంది. కప్పని సాలును కాలుతో కప్పుతుంది దేవవ్వ. ''ఇత్తులు బలె వున్నయి. బిల్లలకు బిల్లలు. బరువు గూడా బాగానూ వున్నయి.''నడుస్తూ అంది దేవవ్వ.

''మనమిచ్చిన పైసలు గూడా...రూపాయి తక్కువుంటే తీసుకోలేదు సేటు.'' ధర్మయ్య అన్నడు. చుట్టూ చెట్టూ చేమా లేని బీడు భూములు. మధ్య దీక్షగా సాగుతున్న నాగలి. మట్టి పాదాలను ముద్దాడుతూ పాదాల మట్టెలను ముద్దాడుతూ నట్టింట్లో రాశులమై మొలుస్తామని మట్టిలో మాయమవుతున్న మక్కగింజలు.

ఇది పోషమ్మ గింజ, ఇది మైసమ్మ గింజ. ఇది ఎల్లమ్మ గింజ అని దేవతల పేర్లు పెట్టి భయం భయంగా అయినా నమ్మకంగా ఏస్తుంది దేవవ్వ.

పొద్దుగూకింది. మక్కేసుడయింది. మొగులు గుడ్డుకమ్ముకున్నది. అది చూసి ధర్మయ్య దిగులు పడ్డడు. దేవవ్వ బుగులు పడ్డది. 'అటు ఇత్తనం ఎయ్యంగనే ఇటు వాన కొడితే భూమి అట్టుగట్టి ఇత్తునం మొలవది. ఎట్లా...?'అనుకున్నరు.

అనుకున్నంత పని అయింది. రాత్రికి రాత్రి కుండపోత వాన. భూమి కయ్యలు గొట్టింది. ఇద్దరు నెత్తికి చేతులు పెట్టిండ్రు.

నాలుగు రోజులు గడిచింది. పుండు మీది పక్కు గట్టినట్టు దుక్కి మీద మట్టిపొర అట్టుగట్టింది ఎక్కడా భూమి పొర పొక్కలేదు. ఒక్క మొలక మొలవలేదు. ఇద్దరి నాడులు సల్లవడ్డయి. ఇత్తునం మంచిది గాదేమో అనుకుని సేట్టు దగ్గరికి పోయిండ్రు.

సేటు ఎగిరిపడ్డడు. ''ఆగం అక్కగాదు. కుడుము బుక్క గాదు. మొగులుకే నోరు తెరిచినట్లు ఇటు వాన పడ్డదో లేదో అటు ఇత్తునం ఏత్తివి. ఏసిన్నాడే వాన గొట్టె ఎట్ల మొలుత్తది''అన్నడు.

దేవవ్వ ఇంటికచ్చి సోకం బెట్టింది. అయినా మట్టిలో రాలిన మక్కగింజల మీద నమ్ముకం పోలేదు. చేన్లకు పోయింది. పిచ్చిది గెలికినట్లు భూమినంతా గెలికింది.

వారం దాటింది. యుద్ధంలో పోరాడి కత్తిడాలు పట్టుకుని బయటకు వచ్చిన సైనికుల్లా ఒక్కొక్క మొలక లేచింది. తప్పిపోయిన బిడ్డ ఇంటికి వచ్చినంత సంతోష పడ్డది దేవవ్వ. కొంకను అందుకుని అంతా తవ్వింది.

మక్క మొలిచిన సంగతి వీళ్ల కంటే సేటునే ఎక్కువ సంతోష పెట్టింది. 'నీళ్లు వున్నా లేకున్నా మొలిచే మొండి రకం' అని ప్రచారం చేసుకుని రేటును పెంచిండు. ఇచ్చిన ధరను ఎవలకూ చెప్పద్దని చెప్పడానికి ధర్మయ్య ఇంటికి వచ్చిండు.

దేవవ్వ పొయ్యి ముందు కూసుంది. పొయ్యి లంక మండినట్టు మండుతుంది. చెప్పేది చెప్పినంక సేటు కన్ను పొయ్యి మీద, కుప్పజేసిన నిప్పుల మీద పడింది.

''ఏందే...దేవా... అడివినంతా పొయ్యిల వెడుతున్నవ్వు. అగ్గంతా ఏంజేత్తవే''అన్నడు.

''అంతా బూడిదైతది. ఏంజేత్త.... ఎత్తి పెంటల వోత్త'' నవ్వుతూ అన్నది దేవవ్వ.

సేటు యాష్టగా ''నీ ఇగరం ఇచ్చుకపోను. బొగ్గులు సల్లార్పు. సల్లారిన బొగ్గులను సంచిల పొయ్యి. రోజుకొక్క రూపాయి ఇత్త'' అన్నడు.

రూపాయి అనంగనే ఆశ పుట్టింది దేవవ్వకు. ఎట్ల సల్లార్చాలే... ఎట్లతోడాలె... ఎక్కడ దాయాలె చెప్పిండు సేటు. కాయకో, కూరకో అయితయని ఒప్పుకుంది దేవవ్వ.

మక్కతో పోటీపడి గడ్డిగాదం లేచింది. ఎండలో ఎండి ఎండలో తడిసి గడ్డిని తవ్వారు ఇద్దరు. తవ్వుతూ తవ్వుతూ మక్క పంట మీద ఏం చెయ్యాలో చెప్పుకున్నరు.

పాత బాకీ కొంతనైనా తీర్చాలంది దేవవ్వ.

''వద్దు వద్దు. తులం బంగారం కొని పుస్తెలతాడు చేయిస్త''అన్నడు ధర్మయ్య

రెండు వారాలు గడిచింది. మక్క మోకాల ఎత్త యింది. ఎండకు ఎండ, వానకు వాన. పునాస కాలం. మక్కపంటనే నయం అని తెలుసుకొని అందరూ ఇత్తునాలు ఏసేటయానికి ధర్మయ్య మక్క దున్నడానికి వచ్చింది.

బొగ్గుల కోసం ఒక నాడు సేటు ఇంటికచ్చిండు. ''పండుడుకో ఎండుడుకో గాని....ధర్మా...నీ మక్క మర్రనిత్తలేదురా... ఒక్కొక్క కర్ర కాలు దొడ్డుంది.... ఈపంటతోని నీ దరిద్రం మొత్తం పోతదిరా...రేటు గూడా మంచిగుంది''అన్నడు సేటు.

''నీ దొయ్యల మక్క ఎయ్యనా సేటు.... బోరు వుండనే వుండె'' ధర్మయ్య అడిగిండు.

''గా దోతి బట్టంత శీరుకల ఏమెయ్యలెరా...నీ లెక్క ఎకురాల భూమి వుందా... ఎన్నడన్నా కాల్చుక తింటరా అంటే మీరు ఇయ్యరా...'' అంటూ పొయ్యి దగ్గరకి వచ్చిండు.

పొయ్యి మండుతుంది. అన్నం కుతకుత ఉడుకు తుంది. పొయ్యి నిండా అగ్గి వుంది. అగ్గిని చూడ ంగానే సేటు బగ్గుమన్నడు.

ఏమాయెనే దేవా...నమ్మినానవొత్తే పుచ్చిబుర్రలై వయట. నమ్మి రోజు రూపాయి ఇత్తున్న కనీసం పిడి కెడు బొగ్గులు నానలేదు. ఇట్లమండితే బొగ్గులు ఎట్ల యితయే...'' అంటూ చెంబుతో నీళ్లను అందుకుని పొయ్యిలో పోసిండు.

గయ్యిమని పొయ్యి సల్లారింది. బూడిది పైకి లేచింది. పొయ్యిల నీళ్ల మడుగు కట్టినయి. అన్నంల బూడిది నిండింది. కుత కుత ఉడికి నాముసాలు వడ్డది.

దేవవ్వ నోరెత్తలేదు. మొఖం మాడ్చుకుని కట్టెలను ఎగేసింది. ధర్మయ్య గూడా నోరెత్త లేదు.బొగ్గుల పేరు జెప్పి రోజు పది బీడీలు తెచ్చు కుంటుండు.

ఆరోజు నుండి ఎప్పుడు మరిచి వుండలేదు దేవవ్వ. పొయ్యి తనది కాదని తెలిసిపోయినంక ఏదో పరాయి బావన కలిగింది. అగ్గినీ, బొగ్గును తక్కట్ల పెట్టి జోకినట్టు బొగ్గుల సంచిని నింపింది.

మక్క దున్నుకమయింది. వేర్లు తెగేలా దున్నిండు ధర్మయ్య. కర్రలను ఎత్తి మన్ను కప్పింది దేవవ్వ. యాకాషి ముసుర్లకు కనుపుల మీద ఏర్లు పుట్టి మొద్దులోలె కర్రలు లేచినయి.

మక్క తల జుట్టు కచ్చింది. పుట్టెడు గడ్డి లేచింది. ''గడ్డి పీకి మందు ఎయ్యాలె. లేకుంటే కర్ర బలువది '' భర్తకు చెప్పింది దేవవ్వ.

దేవవ్వ మనసు నిండా మక్క కర్రలే. కర్రల చుట్టు ఎన్నో ఆశలను అల్లుకుంది.

''ఈ ముసుర్ల గడ్డి పీకుడు మందు ఏసుడు ఇద్ద రితో అయ్యేపనిగాదు. కెకిలి పెడుదాం...'' ధర్మయ్య అన్నడు.

''చేతుల నయా పైస లేదు. ఎకురం ఎర్ర శెలుక కొనుడే దమ్ముకచ్చె. అందిన కాడ అప్పు గుంజుకచ్చి అచ్చుకడితిమి. ఇప్పుడు మందెట్ల కొంటం....కైకిళ్లు ఎట్ల పెడుతం...'' దేవవ్వ అన్నది.

అటు ఇటు తిరిగి సేటు దగ్గరికే పోయిండు ధర్మయ్య. మిత్తికి రాసుకుని మందు బస్తాలు, కొంత నగదు ఇచ్చిండు సేటు. ఇస్తూ ఇస్తూ పాత బాకి గుర్తు చేసిండు.

వారంల గడ్డి పీకుడయింది. మందు ఏసుడ యింది. కర్రలను చూస్తుంటే ఇద్దరికి కడుపు నిండు తుంది. మక్కలనే పొద్దుగూకి తెల్లారుతుంది. మొలి చిన గడ్డిని పీకిండ్రు. తల జుట్టును ఇరిసి కుప్పలు పోసిండ్రు. కరుకు మీదున్న కర్ర ఆకులు కత్తుల్లా

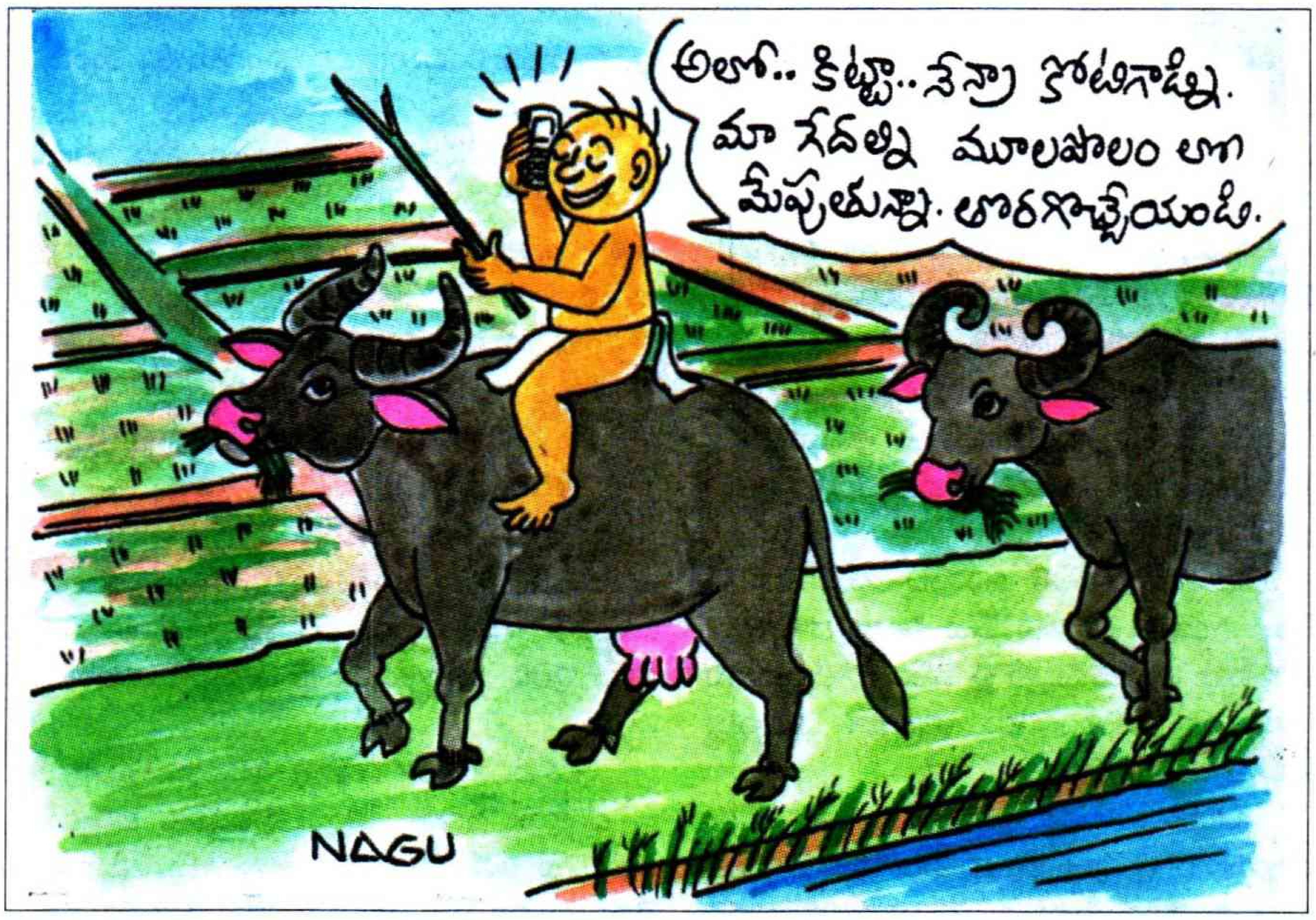

పెయ్యంతా గీరుతున్నా మక్కలనే మెసులుతుండ్రు.

మక్క పీసులు ఎల్లింది. ఇంకోసారి దుక్కమసాల అందుకున్నరు. కర్ర కర్రకూ తను ఎతను కతను చెప్పుకుంటూ మసాలా ఏసిండ్రు. ఎన్ను దగ్గరి పీసు లను చూసి మురిసిండ్రు.

చెట్టు లెక్క మక్క పెరిగింది. సేటు దగ్గర అప్పు పెరిగింది. కర్రకు మూడు పీసులేసినయి. ఖాతకు మూడు లెక్కన మిత్తి పెరిగింది.

చుట్టు పక్కల మక్కలు మోకాలెత్తు కాలేదు. ధర్మ య్య మక్క కైలి వారింది. 'అబ్బ ధర్మని మక్కనే మక్కరా!'అన్నరు. కాకులు, చిలుకలు, చుట్టుకు న్నయి. మక్కలు మంచె ఏసి జిట్టి బొమ్మ పెట్టిండు ధర్మయ్య.

సరిగ్గా కంకులు పాలువోసుకునే యాళ్ల. వానలు గుంజుకున్నయి. ఎండలు దంచి కొట్టినయి. కర్రలు వాడిపోయినయి. దానికి తోడు రాత్రి పూట నక్కలూ, పందులు, మక్కలను చీరుకు తింటు న్నయి. ఇద్దరూ బీరిపోయిండ్రు.

దేవవ్వనైతే మొగులుకు మొకం బెట్టి సోకం బెట్టింది. ''ఎట్ల...? కాలంల మన్నువడ. ఎంత పని జేసె. నప్పతుగ బొండిగె ఇరిసె. పందులు పాడు గాను. రాత్రంతా కావలి గాత్తనే ఉంటిమి. యానంగ వత్తన్నయో పొట్టు పొట్టు జేత్తన్నయి. నీళ్ల లేవని ఏడుత్తునా....నిద్రలేదని ఏడుత్తునా....'' అని ఏడ్సింది.

వాన కొరకు ఎట్ల... ఎట్ల అని తొక్కులాడుతుండ గనే సుట్టుపక్కల మక్కచేనోళ్లు సేటు బోరు నుంచి నీళ్లుతెచ్చుకున్నరు. పైపులను సాపి మక్కను పారి చ్చుకున్నరు.

ఎంటనే రెండు తట్టల బొగ్గులైతే జమచేసుకుని సేటు ఇంటికి పోయిండు ధర్మయ్య. ముందుగా సేటు నీళ్లు ఇయ్యనే ఇయ్యనన్నడు. తరువాత బల వంతంగా ఒప్పుకున్నట్టు చెరిసగం పంట అన్నడు. ధర్మయ్య గుండెల రాయి వడ్డది. మనాదితో ఇంటి కచ్చి దేవవ్వతో చెప్పిండు.

దేవవ్వ బగ్గుమన్నది. 'పాపపు ముండకొడుకు కమ్మ కాపోల్ల నుంచి పావుశీరుక శెల్కను అన్న యంగ మలుపుకున్నడు అప్పుడు. అండ్ల బోరు ఏసి పంటను మలుపుకు తింటుండు'అన్నది.

మరో రెండు రోజులయింది. వాన జాడ లేదు. మక్క తెట్టిగిలేసింది. ఆకులు తాళ్లు పేనినయి.

''ఎట్ల....నోట్లెకచ్చిన మక్క ఎండిపోవట్టె. ఇట్ల యితే కనీసరి సగం పంటైనా చేతికత్తది గదా! నీళ్ల ఇయ్యిమను...''మక్కను సూడలేక తెగాయించి అన్నది దేవవ్వ.

ధర్మయ్య సేటును కలిసి సగం పంట ఒప్పుకు న్నడు. సేటు నమ్మలేదు. భార్యాభర్తలిద్దరినీ కూసో బెట్టిండు. ఇద్దరు ముగ్గురు రైతుల్ని కూడా జమచే సిండు.

''ఇగో...ధర్మా...నాకు ఎవుసం కొత్త. చేను మీదే అనుకోండ్రి. ఇప్పుడు ఎట్ల కావలి గాసిండ్రో అయి పోయేదాకా అట్లనే కావలి గాయాలే. నేను సగమే పొత్తు... నేనెందుకు పోతా... అంటే నడువది. అట్ల యితెనే సరే... లేకుంట లేదు...'' సేట్ అన్నడు.

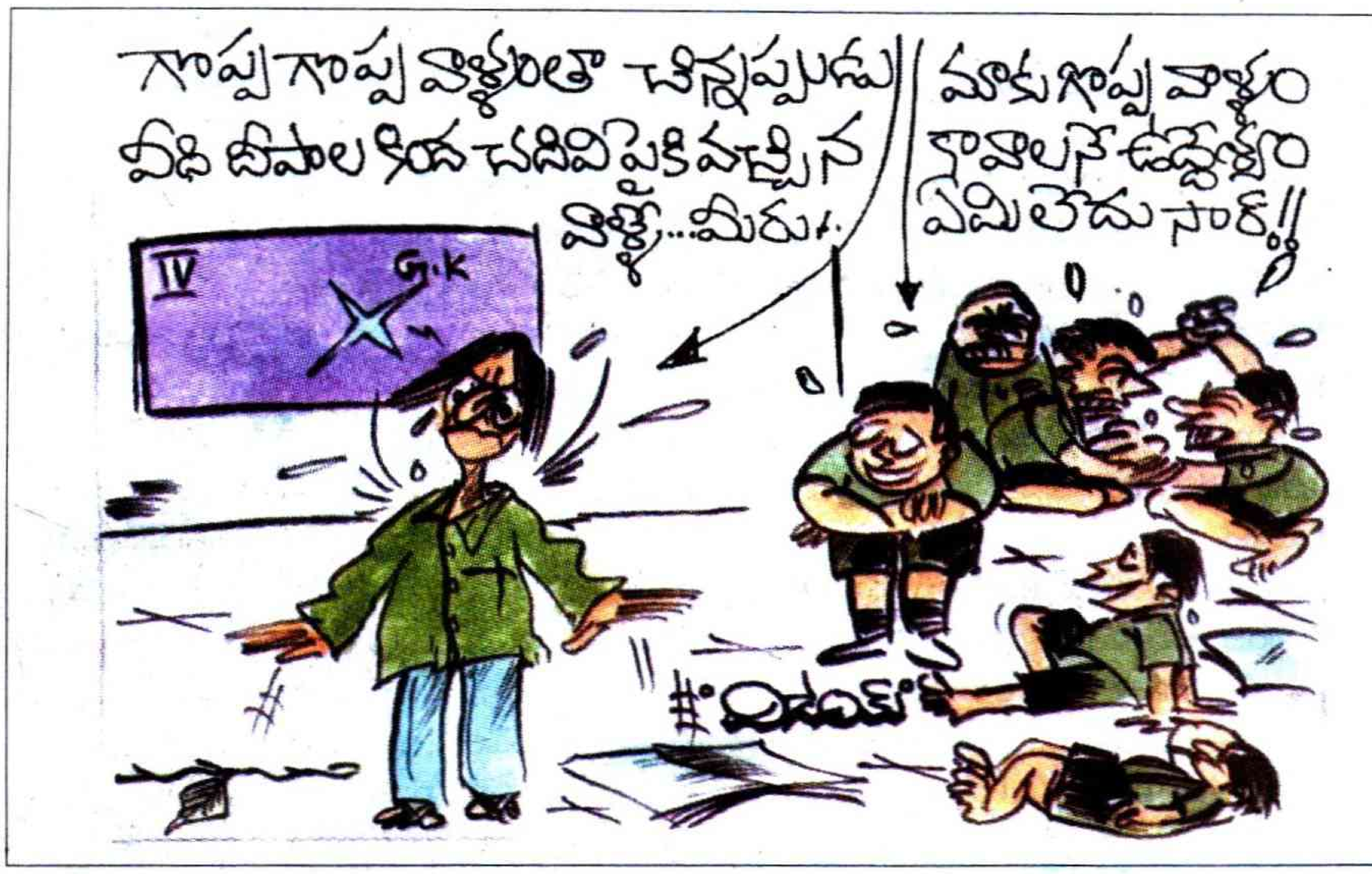

ఇద్దరూ తలూపిండ్రు. కాయిదం రాసుకుని సంత కాలు తీసుకున్నడు. నీళ్లను ఇడిసండు. రెండు తడులు తిరిగినయి. మక్క తేరుకుంది... మూరెడు మూరెడు కంకులు. జొన్నిత్తులుపాలువోసినయి.

నక్కలు, పందులు ఎగవడ్డయి. కాకులు, చిలుకలు, వశం కాలేదు. చేనంతా తాళ్లు కట్టిండు ధర్మయ్య. డబ్బును అందుకుని లే...లే... ఖడే...ఖడే... అంటూ కాకుల్ని చిలుకల్ని తరుముతుంది దేవవ్వ.

ఇంట్లో పొయ్యి, ఇవతల పొలం... తనయి కావని తెలిసినంక మాట రావద్దని ఖచ్చితంగా కావలి గాస్తుంది దేవవ్వ.

ఒకనాడు దేవవ్వకు జరమచ్చింది. కావలిపోలేదు. కాకులు, చిలుకలు చేను నిండా వాలినయి. అది సేటు చూసిండు. లొల్లి చేసిండు. నలుగురినీ పిలిచి 'థూ' అనిపించిండు. రాత్రిపూట ధర్మయ్య కావలిపోతుండా లేదా చూస్తుండు.

ఒకనాడు ఒడ్డు మీదినుంచి జారిపడ్డడు ధర్మయ్య. రాత్రి పూట ఇంట్లనే పండుకున్నడు. ఎట్ల చూసిండో లింగంసేటు నలుగురిని పిలిచి కాదనిపించిండు. అప్పటికప్పుడు కావలిపోయేదాకా పట్టు పట్టిండు.

కంకులు ముదిరినయి. బుక్కితట్టయినయి. కంటికి రెప్పలా కంకిని కాపాడుతున్నరు ఇద్దరు.

ఒకనాడు ధర్మయ్యను పిలిపించుకున్నడుసేటు. బాకీ లెక్కచూసుకున్నడు. కైకిళ్ల పైసలు, మందు బస్తాల పైసలు, దవాఖాన పైసలు, అప్పుడప్పుడు చేపోయి... ఇంట్లకు చిల్ల ఖాతా పాత బాకీ మొత్తం ఆరు వెయిల బాకీ జమయింది.

''అరె ధర్మా...మన చేన్ల పంట ఎన్ని కింటళ్లు అయితదిరా'' అడిగిండు సేటు.

''అయితది...పది పదిగేను కింటళ్లు'' అలాలిసగా అన్నడు ధర్మయ్య.

అక్కడ ఇద్దరు ముగ్గురు రైతలున్నరు. వాళ్లు గూడా నిజమే అన్నరు.

''సరే...పదిహేను కింటళ్లు అనుకుందాం...నీ వంతుకు ఎన్ని కింటళ్లు వత్తయిరా...''

అప్పటికి ధర్మయ్యకు పూర్తి సంగతి అర్థమయింది.

''ఏడున్నర...''అన్నడు బాధతో.

''ఇప్పుడు కింటలుకు ఐదు వందలు నడుత్తుంది. ఏడున్నర కింటళ్లకు ఎంతయితదిరా...''

ధర్మయ్య సమాధానం చెప్పలేదు. నేల గీతలు గీసిండు. పక్కనున్న రైతులు మాత్రం టక్కున లెక్క గట్టి ఇన్నూటయాభై తక్కోనాలుగు వెయిలు అన్నరు.

'రేపుమక్కకోసుడుకు ఏం లేదన్నా...దోసా తీన్ సౌ కైకిళ్లు కావాలె. ఆ కైకిళ్లు నిన్ను అడుగుతనే లేను... ఇప్పుడు నువ్వు నాకు తేలుతవా...నేను నీకు తేలుతనా...''అడిగిండు సేటు

ధర్మయ్య నోరు తెరువలేదు. నాలిక సందుల ముల్లు ఇరిగినట్టయింది. పక్క రైతులే ''ఇంద్లే ముంది.... గిది గుర్రం...అది మైదాన్... లెక్కంత సాపే వుంది. ఇన్నూట యాభై వాడే తేలుతాడు''అన్నరు.

సేటు పద్దులు కొట్టేసి ఖాతా రాసుకున్నడు.

ధర్మయ్య ఇంటికి పోయి మలుసుకు పన్నడు. కొట్టి కొట్టి అడగంగ నాలుగు ముచ్చట్లు చెప్పిండు దేవవ్వకు. సగమే అనుకున్న పంట పూర్తిగా పోయేసరికి దేవవ్వ మనసు కలికలి అయింది.

మరునాడు పొద్దుగూకే ముందు ధ ర్మయ్య ఇంటికి వచ్చిండుసేటు. భార్యభర్తలిద్దరు మాట్లాడలేదు. కావలిపోలేదని అడిగితే నాలుగు దులుపుదామనుకుంది దేవవ్వ. కానీ అట్ల అడగలేదు సేటు.

''రేపు ఒక కైకిలి మనిషి కావాలె. నలుపై రూపాయలిత్త. కంకులుకాల్చి అమ్మాలె. నువ్వు వత్తెరా... నువ్వు రానంటే బయట చెప్పుత. మస్తు మంది వత్తనంటున్నరు'' అన్నడు పొయ్యిని బొగ్గుల సంచిని చూస్తూ...

ఎవరూ బదులు చెప్పలేదు. బోళ్లు తోముడుకని పొయ్యిల బూడిదిని బొగ్గుల సంచిని ఎత్తుకుని పోయిండు సేటు.

ఇద్దరికీ రోజూ ఉండే ఆగం లేదు. చేను ఏమైపాయెనో అన్న రంది లేదు. కర్రల మీది ప్రేమ లేదు. ఆగమైన పిల్లి కూనల లెక్క అటూ ఇటూ తొక్కుకున్నరు. వట్టిగ ఉండి ఏం చేస్తవని సేటుకు కూలిపోయిండు ధర్మయ్య.

తట్టెడు బొగ్గులు....సంచెడు కంకులు...మూడు తొవ్వల కాడ కూసున్నడు ధర్మయ్య. చిట్ట చిట్ట ఏగుతున్న కంకులు పట్టపట్ట అమ్ముడుపోతున్నయి. ఏ సైజు కంకికి ఎంత రేటో ముందే చెప్పిండు సేటు.

బజారు ముందటనే ఇల్లు. కొడుకు కంకులని ఏడుత్తండు. తల్లి కొడుతుంది. కొడుకు ఏడ్సుకుంట బయటికత్తండు. లోపలికి గుంజి తలుపులేత్తుంది దేవవ్వ.

ధర్మయ్యకు కాటి కాపరి అమ్ముడుపోయిన హరిశ్చంద్ర మారాజు యాదికచ్చిండు.'కాలే బొగ్గునాది....కాల్చే కంకి నాది. అమ్మేది నేను...వచ్చే పైస మాత్రం నాది కాదు' అనుకున్నడు.

ఆ రోజు పొద్దుగూకినంత మూడువందల ఎనుభై ఆరు రూపాయల లెక్క అప్పజెప్పి నలుపై రూపాయలతో ఇంటికచ్చిండు ధర్మయ్య.

దేవవ్వ ఒక పక్క మలుసుకు పన్నది. మంకు వట్టిన కొడుకు గచ్చులనే పన్నడు. ఈపు వాతలు తేలింది. చెంపల మీద కన్నీటి మరుకలు. నిద్రలనే 'అవ్వా...కొట్టకే...కొట్టకే...కంకి కొనియ్యే....' అని కలవరిత్తండు.

ధర్మయ్యకు దుఃఖ మచ్చింది. దుఃఖం కోపంగా మారింది. నడి రాత్రి మక్క చేన్లకుపోయిండు. దొంగతనంగా ముల్లెడు కంకులు ఇరుసుకున్నడు. ఎత్తుకుని ఇంటికత్తుండు.

నడీబజార్ల దొరికిచ్చుకున్నడు సేటు. ఈపు మీద రెండు గుద్దులు గుద్దిండు. ధర్మయ్య గజ్జుమన్నడు. పంచాది పెట్టి దండుగ తీత్తడని భయమయింది. ముల్లె కింద దించి కాళ్ల మీద పడ్డడు.

'అరేయ్.... ఏదో పోనని ఇడిసి పెడుతున్న. ఇట్ల ఎన్ని కంకులు ఎత్తుకపోయినవో.... ఇంకో సారి కనవడితే మక్కలనే పాతరపెడుత. రేపు కైకిలి లేకుండ ఈ కంకుల్ని కాల్చి అమ్మాలె' అన్నడు సేటు.

ధర్మయ్య భయం భయంగా తలూపిండు. తెల్లారి అట్లనే కాల్చి అమ్మి పైస పైసకు లెక్కగట్టి ఇచ్చిండు.

సేటు మక్కచేన్లనే దుకాణం పెట్టిండు. పచ్చి కంకుల్ని సిరిసిల్ల, కామరెడ్డి మార్కెట్లకు పంపి అమ్మిండు. ముందు ముందుగా అందిన పంట. అడ్డికి పావుశేరు అమ్ముడయింది. అక్కడొకటి ఇక్కడొకటి ముదిరిన కంకులుంటే ఒలిపిచ్చి పాప్‌కార్న్ మిషినికి పంపిండు.

కంకులన్నీ అయిపోయినంక మక్కసొప్ప కోసుకుందామని సేటును కలిసిండు ధర్మయ్య.

''సొప్పల నాది సగముంటది గదరా....నా సగం నాకియ్యి.''సేటు కానూన్‌గా అడిగిండు.

''అది గోజలు తినేది. మనుషులు తినేది కాదు. నాకు రెండు ఎడ్లున్నయని అడుగుతున్న. నువ్వేం చేసుకుంటవు.'' కోపంగా అడిగిండు ధర్మయ్య.

''తీసుకుంటే తీసుకోగనీ... ఆ ఎడ్ల పెండ ఇయ్యి. ''అన్నడు సేటు.

ధర్మయ్య కోపం ఆగలేదు. ''పెండ ఎందుకు? తింటవా?'' బిరుసుగా అన్నడు.

సేటు పకపకనవ్వి ''పిడుకలురా...పిడుకలు చేసుకుంట''అన్నడు.

పెండనే కదా...అనుకుని ధర్మయ్య సరేనన్నాడు.

రోజూ పొద్దున ఎడ్ల పాకలకు వచ్చి సానుపుకు మిగిలియ్యకుంట తీసుకపోయేటోడు సేటు. ఒక్క నాడు తట్టెడు తక్కువైతే మీరే తీసుకున్నరని లొల్లి

చేస్తండు. భయానికి పెండ ముడతలేదు దేవవ్వ.

కాలం ఎనుకకు వట్టింది. వానలు కొడితే నాట్లు వేద్దామని చేసిన ధర్మయ్య ఆశ నిరాశ అయింది. సేటు ఒకనాడు ధర్మయ్యను పిలిచిండు.''వారీ... ఉత్తెర దాటింది. ఒక వానలు కొట్టయి. ఏం పని జెయ్యక ఎట్ల బతుకుతవురా....పల్లి పంటే ఏసుకో. నేను నీళ్లిస్త. సుట్టు ఉన్న రైతులందరు ఎస్తంద్రు.'' అన్నడు.

ధర్మయ్యకు కోపమచ్చింది. ''నేను పల్లెయ్య...సుల్లెయ్య... ఈనగాశి నక్కలకు పెట్టినట్టు...మందిని బతికిచ్చుడు''అన్నడు.

లింగం సేటుకు సర్రుమంది. అయినా తమాయించుకుని ''ఎవలకన్నా పాలు కన్నా ఇయ్యిరా...చేసుకు బతుకుతరు''అన్నడు.

ధర్మయ్య ఒప్పుకోలేదు. 'వాన్ని కొట్టుడు నీకు పెట్టుడు' అనుకున్నడు.

'ఎట్లియ్యవో చూస్త'అనుకున్నడు సేటు. తెల్లారే పాత బాకీలోళ్లు ఎంటవడ్డరు. పొలంను కుదువ బెట్టె దాక వదిలిపెట్టలేదు ధర్మయ్యను. సేటు గూడా బాకీ కోసం గుర్తుజేసిండు. కట్టెదాక కాదన్నడు.

ఎడ్లను అమ్మి వున్న బాకీ కట్టిండు ధర్మయ్య.

''మనసు ఇరిసిండు. వాళ్లను పట్టిండు. వాని మొదలారా...పల్లి ఏపిత్తుండట. మన కలకల మంచిదైతాది...'' దేవవ్వ కలకలాంది. ఎత్తి ఏడుదోసిళ్ల మన్ను వోసింది. సట్టిచ్చి సాపెనవెట్టింది.

ఈ సంగతి సేటుకు తెలిసింది. ధర్మయ్యనుపిలిపిచ్చిండు. అగ్గిపెట్టె బీడీల కట్ట ముందటేసిండు.

వద్దనుకున్నా మనసు బీడీకట్ట మీదికి గుంజింది. అందుకుని అంటువెట్టిండు ధర్మయ్య.

''వారీ...ధర్మా...నేను మిమ్ములను ముంచిననని నీ పెండ్లాం అందరితో అంటుందట. ఏం ముంచినరా...? నీదేమన్నా గుంజుక తిన్ననా....''సేటు అడిగిండు.

ధర్మయ్య మాట్లాడలేదు.

'అన్నీ లెక్కలు మీకే చెప్పితి. నువ్వు ఒప్పుకున్నయేనాయె...' బుదుర కిత్తండు.

సేటు అట్ల బుదుర కొత్తండంటే ఏదో మతులావు వుందని అర్థమైంది ధర్మయ్యకు. అది ఏంటిదో మాత్రం అర్థమైతలేదు. మౌనంగా కూసున్నడు. ఆ మాట ఈమాట మాట్లాడి అసలు సంగతికి వచ్చిండు సేటు.

''కామారెడ్డిల మాకు దుకాణముంది. దుకాండ్ల పనుంటది. తిండి వెట్టి నెలకు వెయ్యిరూపాయలిత్త...అడ్వాన్సు ఇయ్యిమన్న ఇత్త. వుంటవా మరి. నీ పెండ్లాం నా మీద మిడుక వట్టె అన్నడు.

ధర్మయ్యకు నెలకు వెయ్యి అంటే మంచిగనే అనిపించింది. ఇప్పుడే గాదు ఎప్పుడైనా సేటు ముచ్చట జెప్పుతుంటే న్యాయమే అనిపిస్తది. చివరికి ఏదో కిరాట్కముంటది.

ధర్మయ్య ఆలోచిస్తుంటే సేటే అన్నడు. ''ఇప్పుడే గాదు. రేపు జెప్పు. నీ పెండ్లాన్ని అరుసుకో. దుకాణమన్నప్పుడు పది పనులుంటయి. ఎనుకశిరి ఇట్లనా అట్లనా అనద్దు'' సేటు అన్నడు.

తెల్లారి ఆరునెలల అడ్వాన్స్ తీసుకున్నడు ధర్మయ్య.

ఇల్లు ఉరుత్తుందని ఇల్లు సదిరిచ్చిండు. ఇంట్లకు కొంత సామాను తెచ్చిండు. కొంత అప్పు కట్టిండు. వారానికొకసారి వచ్చి చూసి పోతనని సేటుతోని బస్సెక్కిండు.

రెండు రోజులు కిరాణం దుకాణంల సామాన్లు అందిచ్చిండు. నాలుగైదు రోజులు పచ్చి పల్లికాయను రిక్షాల పోసుకుని గల్లీలు తిరిగి అమ్మిండు.

వారం తర్వాత ట్రాక్టర్ నిండ పిడుకలు వచ్చినయి. ఏం జెయ్యాలెనో అర్థంకాలేదు ధర్మయ్యకు.

సేటే వివరించి చెప్పిండు. ''ఏం లేదురా... ఈ పిడుకలను పెండ జెయ్యాలె. ఇప్పుడు కార్తీకనోములున్నయి. కోటికుంకుమార్చన వుంది. మంచి గిరాకి వుంటది. ఆవు పెండ అని అమ్మాలె''

ధర్మయ్యకు సుర్రుమంది. ''ఇది ఎడ్లపెండ. దేవుని ముందట అవద్దమాడన్నా... ఇంకేపనన్నా జెప్పుగని ఇది జెయ్య...''అన్నడు.

''ఈ పని నీ ఒక్కనితోనే అయితదిరా... ఈపని మా కొడుకో...అల్లుడో జేత్తుండె గనీ వాళ్లు రైతుల లెక్క వుండరు గదా! జనం...నమ్మరు...'' సేటు అన్నడు.

ధర్మయ్య ఒప్పుకోలేదు. ''నీకు నీతి లేకపోవచ్చు. నాకుంది. ఆ పాపం ముల్లెగట్టుకోలేను'' కచ్చితంగా జెప్పిండు ధర్మయ్య

సేటుకు తల దిరిగిపోయింది. పేరుకు పెండనే గని వెయిల బిజినెస్. ' ఇప్పుడే ఇట్ల మర్రవడుతుండు. రేపు అనుపకాయ ఎట్లమ్ముతడు. ఇస్తారాకులు ఎట్లమ్ముతడు' అనుకున్నడు. బుదురకిచ్చే తరీఖన బుదురకిచ్చిండు. వినకపోతే బెదిరిచ్చిండు.

''నేను ముందే జెప్పిన... నడుమల ఎత్తయద్దని...అదేం నడువది జెప్పిన పని చెయ్యాలె. నిన్ను కూసుండబెట్టి మేపుడుకు తెచ్చిన్నా...?''అన్నడు సేటు.

వారంకు వత్తనన్న భర్త రాకపోయేసరికి భయం భయంగా బస్సెక్కింది దేవవ్వ. ధర్మయ్య దేవవ్వకు జరిగిందంతా చెప్పిండు. చెప్పా చెయ్యకుండ నప్పుతుగ ఊర్లెకచ్చే బస్సెక్కి కూసున్నరు ఇద్దరు.

★★★

బస్సు ఆగింది. కుదుపుకు ఇద్దరూ ఉలిక్కిపడ్డరు. ఎవలు ఎక్కడ దిగిపోయింద్రోగని బస్సు మొత్తం ఖాళీ అయింది.

కొడుకును భుజాన వేసుకుని కిందికి దిగిండు ధర్మయ్య. వెంట దేవవ్వ దిగింది. చీపురు నెత్తులు... ఉబ్బిన కండ్లు ...జరాన పడ్డట్టున్నరు ఇద్దరు.

కిందికి దిగుతుంటే గుండెలు దప్పులేగినయి.

''అగో...పని దొంగ ధర్మడురానేవచ్చిండు...'' మందిలోంచి ఎవలో అన్నరు.

విన్నా వినరానట్టే నడుత్తుంద్రు ఇద్దరు. ఇద్దరిని తొవ్వపొంటి విచిత్రంగా చూస్తుంద్రు జనం.

''వీడు యాడ పోగునొయ్యడేందిరా...సేటునే కొడుతడా...'' ఎవరో అన్నరు.

ఇద్దరూ దించిన తల ఎత్తుతలేరు. దొంగతనం చేసి పట్టువడ్డట్టు పతుకులాడుతున్నరు.

''రేపు పంచాది వెట్టి అడిగితె తెలుస్తది. తాతకొడుకు సంగతి...'' ఇంకొకరు.

ఇద్దరూ భయంగా ఇల్లు చేరి తలుపు లేసుకున్నరు. దేవవ్వ అట్లనో ఇట్లనో తేరుకుంది గనీ.

ఉంటే యాపిల్ పండు తిను లేదంటే టమాటోలు తింటూ వుండు అనేది ఆరోగ్యానికి సంబంధించి ప్రాథమిక సూత్రం. కానీ అది ఇప్పుడు రివర్స్ అయింది. యాపిల్ గురించి పట్టించుకోకు, టమాటోలు మాత్రం మరిచిపోవద్దు అంటున్నారు హార్వర్డ్ మెడికల్ స్కూల్ డాక్టర్లు. క్యాన్సర్‌కు సరైన మందు టమాటోలేనని తేల్చారు. యాభై వేలమందికి పరీక్షలు చేసి టమాటోలు కాన్సర్ నిరోధానికి కారకాలు అని తేల్చారు. పాంక్రియాటిక్, కొలొరెక్టల్, ఎస్సొఫేజియల్, ఓరల్, బ్రెస్ట్, కార్వికల్ లాంటి రకరకాల కాన్సర్‌లు రాకుండా ముందుజాగ్రత్తగా రోజూ రెండు టమాటో పళ్లు తినమని చెబుతున్నారు వైద్యులు. ఇవే గాకుండా టమాటోలు కొన్నిరకాల గుండెజబ్బులను రాకుండా కూడా నిరోధిస్తున్నాయి. అధిక రక్తపోటు వున్నవారికి కూడా ఇది చక్కగా ఉపయోగపడుతుందని తేలింది. బాగా పండిన టమాటోలు శరీరాన్ని తేలిగ్గా వుంచడమే కాకుండా, చర్మసౌందర్యానికి సాధనంగా పనికొస్తాయని చెబుతున్నారు. ఉడికిన టమాటోల కంటే పండిన టమాటోల్లోనే ఔషధ గుణాలు ఎక్కువున్నాయని కూడా రూఢీ అయింది. టమాటోలు తినడం మరచిపోకండి మరి!

ధర్మయ్య నోరు దెరుత్తలేదు. మాట మాట్లాడుతలేదు.

దేవవ్వకు కొత్త భయం మొదలయింది. ధర్మయ్య ఎక్కడ సెంచరిల్లుతడోనని కావలిగాత్తుంది. కావలి గాసుకుంటనే బయటి సంగతి తెలుసుకుంటుంది.

ఒకలు దండుగంటున్నరు. ఒకలు జరుమాన అంటున్నరు. ఒకలు పోలీసులంటున్నరు.

పొద్దుగూకింది.

తెల్లారింది.

ఊరు పంచాదికి తయారయితుంది.

పచ్చగసానుపు జల్లి ముగ్గులేసే ధర్మయ్య వాకిట పొక్కిలి లేచింది.

★